

χουσα την μεγαλύτεραν πυκνότητα πληθυσμού επαρχία, κατά την Μυκηναϊκήν εποχήν.

Τὸ διαφέρον τῶν W. A. McDonald καὶ R. Hope Simpson διαφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ποικιλίας τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῶν ἐπισημανθεισῶν θέσεων (μειζονες οἰκισμοὶ καὶ ἄλλοι ἥττονος σημασίας) καὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐπισημανθέντων ταφικῶν μνημείων καὶ ἐκ τῆς ἐρεῦνης σπηλαίων μὲ νεολιθικὸν ὕλικὸν καὶ ἐκ τῶν διαπιστώσεων διὰ τὴν παράλιον καὶ παρόχθιον κατοίκησιν κατὰ τὴν ΠΕ ἐποχὴν καὶ ἐκ τῶν συναφῶν ἱστορικῶν συμπερασμάτων καὶ ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ ἐπὶ μέρους ἐπαρχιῶν (ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπισημανθεισῶν κατοικήσεων) καὶ ἐκ τῆς διανοίξεως τάφρων πρὸς διαπίστωσιν τοῦ εἴδους τῆς καλλιεργίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χαλκοῦ καὶ ἄλλοθεν, ὡς διαφαίνεται καὶ ἡ σημασία τῶν πολλῶν πηγῶν πλησίον οἰκισμῶν καὶ ἡ σημασία ὀδικῶν ἐπικοινωνιῶν κατὰ τοὺς μυκηναϊκοὺς χρόνους. Ἐκτὸς τῆς ἀντικρούσεως αὐτῆς ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἐκ μέρους τοῦ καθηγ. W. A. McDonald, ποὺ θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὰ Πρακτικὰ τοῦ Α΄ Διεθνoῦς Μυκηναϊολογικοῦ Συνεδρίου «Προμυκηναϊκὴ καὶ Μυκηναϊκὴ Πύλος» (Ἀθῆναι 1980).

Ἐν συνόψει, πρόκειται περὶ ἔργου ὀδηγοῦ διὰ τὰς Μυκηναϊκὰς σπουδὰς καί, ἴδια, διὰ τὴν τοπογραφίαν τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλλάδος, μὲ συστηματικῶς παρατεθειμένην τὴν βιβλιογραφίαν, ἐξαντλητικὴν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀνασκαφικὰς ἐκθέσεις καὶ ἐπεκτεινομένην ἱκανοποιητικῶς εἰς συναφῆ θέματα. Ἴσως, ἀπητοῦντο δύο εἰσέτι κεφάλαια περὶ τῆς οἰκιακῆς καὶ ταφικῆς ἀρχιτεκτονικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸν βίον τῶν Μυκηναίων, τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ὀργάνωσιν τῶν ἀνακτόρων καὶ τὰ ἔθμα ταφῆς. Πάντως, καὶ ὑπὸ τὴν τελικὴν του μορφήν, τὸ προκείμενον ἔργον ἀποτελεῖ θετικὴν συμβολὴν εἰς τὴν παρουσίαν τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλλάδος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΥΛ. ΚΟΡΡΕΣ

Μηνᾶ Ἀλεξιάδη, Οἱ Ἑλληνικὲς παραλλαγὲς γιὰ τὸν δρακοντοκτόνο ἦρωα, Παραμυθολογικὴ μελέτη, διδακτορικὴ διατριβή, Ἰωάννινα 1982, σελ. 187.

Ἡ μελέτη διαρθροῦται εἰς πρόλογον (σελ. 9-10), εἰσαγωγὴν (11-21), τὸ Α΄ μέρος μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν παραλλαγῶν τῆς ομάδος AT 300 (22-58), Β΄ μέρος παραλλαγαὶ AT 301 A (59-107), Γ μέρος παραλλαγαὶ AT 301 B (σ. 108-128), συμπεράσματα (129-132), βιβλιογραφία (139-143), Παράθεσις ἑπτὰ παραλλαγῶν τύπου AT 300 (147-173), Εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων (175-184) καὶ Πίναξ περιεχομένων.

Εἰς τὸν πρόλογον ὁ συγγραφεὺς μᾶς πληροφορεῖ ὅτι συνέλεξε τὸ σύνολον τῶν ἑλληνικῶν παραλλαγῶν τοῦ δρακοντοκτόνου ἦρωος καὶ τὰς ἐξετάζει ἐξ ἐπόψεως παραμυθολογικῆς καὶ συγκριτικῆς διὰ τὴν συμπληρώσιν τὴν ἔρευναν τῶν ξένων ἐπιστημόνων, οἵτινες παραθεωρήσαντε αὐτὰς κατέληξαν εἰς συμπεράσματα ἑλλιπῆ. Τὰς 330 παραλλαγὰς ἐκ τοῦ συνόλου τῶν 377 συλλεγεῖσῶν ὁ Ἄλ. παρέλαβεν ἐκ τοῦ ἀρχείου Γ. Μέγα καὶ τὰς 47 ἀνεῦρε διὰ προσωπικῆς ἐρεῦνης καὶ ἐκ μελέτης τῶν χφφ. τοῦ λαογραφικοῦ φροντιστηρίου καὶ τοῦ ἀνεκδότου ὕλικου τοῦ ἀρχείου τοῦ Ἱστορικοῦ λεξικοῦ. Αἱ Ἑλλ. παραλλαγαὶ ἐντάσσονται εἰς τὰς κατηγορίας 300, 301 A καὶ 301 B τοῦ διεθνoῦς καταλόγου τῶν Aarne-Thompson.

Εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ ὁ Α. διευκρινίζει ὅτι χρησιμοποιεῖ τὴν μέθοδον ἐξετάσεως τῆς Φιλλανδικῆς σχολῆς (συγγραφή μονογραφῶν δι' ἕκαστον τύπον παραμυθιοῦ). Ὅθεν κατατάσσει τὰς παραλλαγὰς κατὰ τύπους προελεύσεως καὶ κατὰ χρόνον καὶ τὰς ἀναλῶει κατατασσομένας εἰς τρεῖς παραμυθιακοὺς τύπους κατὰ ἐπεισόδια καὶ κατὰ μικρότερα διηγητικὰ μέρη (μοτίβα) ἐπισημαίνων τοὺς ἑκάστοτε σημειουμένους συμφωρμούς, ἵνα ἐξετάζων ταύτας συγκριτικῶς καὶ παραμυθολογικῶς καταλήξῃ εἰς συμπεράσματα. Ἐκθέτει ἀκολουθῶς τὴν προσφορὰν τῶν ξένων ἐρευνητῶν εἰς τὴν συναφῆ ἔρευναν καὶ τὰς μεθόδους τῆς, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν προέλευσιν τοῦ παραμυθιοῦ κατὰ τὴν μετακίνησιν τῆς ἐπικῆς ὄλης, καθὼς καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῶν μορφῶν ποῦ προσεδόθησαν εἰς ἕκαστον χώρον τῆς Δυτ. Εὐρώπης μὲ τὴν προσθήκην διαφόρων στοιχείων. Συνάγει ὁ Α. τὴν ἀνάγκην συντάξεως ἔθνικῶν μονογραφῶν διὰ τῆς τακτοποιήσεως τοῦ ὕλικου καὶ τὴν παρακολούθησιν τῆς ἐσωτερικῆς τῶν ἐξελιξεως, ἀφοῦ τὰ Ἑλληνικὰ παραμύθια παρουσιάζουν οὐσιαστικὰς διαφορὰς πρὸς τὰ ξένα, ὧν τινες καὶ ἐπισημαίνονται.

Εἰς τὸ Μέρος Α' τῆς ἐρεύνης ἐξετάζονται αἱ παραλλαγὶ τῆς ομάδος ΑΤ 300, αἱ ὁποῖαι ἀνέρχονται εἰς 169. Διὰ νὰ ἀναλυθοῦν συγκριτικῶς καὶ παραμυθολογικῶς καὶ νὰ καταδειχθοῦν οἱ χαρακτῆρές των ὑπάγονται εἰς 9 κύρια μοτίβα (κατηγορίας μᾶλλον μοτίβων) ὑποδιαιρούμενα εἰς ποικιλίας. Ἐκάστη παραλλαγή εὐρίσκει τὴν ἑνταξίν τῆς εἰς τινὰ τῶν ποικιλιῶν μοτίβων (σελ. 22-23). Εἶτα αὗται κατατάσσονται εἰς πίνακα πεντάστηλον, εἰς ὃν ἀναγράφονται 1) ἡ βιβλιογραφικὴ πηγὴ τῆς παραλλαγῆς 2) ὁ τόπος 3) ὁ χρόνος 4) ἡ ἀνάλυσις τῆς μὲ ἑνδείξιν τῆς ποικιλίας τῶν μοτίων τῆς καὶ 5) αἱ παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως λ.χ. θέσις τῆς παραλλαγῆς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς τύπους 301 Α ἢ 301 Β καὶ συσχετισμὸς των πρὸς ὁμοίᾳς (σελ. 24-40). Περαιτέρω ἀναγράφεται συγκεντρωτικῶς ἡ ἀριθμητικὴ κατανομὴ τῶν παραλλαγῶν κατὰ τόπους προελεύσεως (σελ. 41). Ἀκολουθῶς (σελ. 42-58) γίνεται ἡ φυλοκρίνησις τῶν παραλλαγῶν κατὰ τὴν ποικιλίαν τῶν μοτίβων τῆς δηλ. πόσαι καὶ ποῖαι ποικιλίαι μοτίβων ἑκάστης παραλλαγῆς σημειοῦνται, εἰς ποῖαν συχνότητα καὶ εἰς ποῖον χώρον. Ἡ ἀνάλυσις αὐτῆ συνεπάγεται καὶ παρατηρήσεις καὶ συσχετίσεις τοῦ συγγραφέως καὶ μαρτυρίας βιβλιογραφίας καὶ παράθεσιν περικοπῶν ἐκ παραλλαγῶν καὶ κρίσιν ὡς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ μοτίβου, τῆς μορφῆς του, τῆς σημασίας του, τῆς ιδιορρυθμίας του καὶ ἄλλους συσχετισμοὺς καὶ στατιστικὸς ὑπολογισμοὺς.

Ἡ ἰδίᾳ μέθοδος ἐργασίας ἀκολουθεῖ εἰς τὸ Μέρος Β' διὰ τὰς παραλλαγὰς τῆς ομάδος ΑΤ 301 Α, ἀνερχομένας εἰς 156, ἀναλυομένας δὲ εἰς πλῆθος ποικιλιῶν 15 μοτίβων. Κατὰ τὸν ἴδιον δ' ἐπίσης τρόπον γίνεται ἡ ἀνάλυσις καὶ εἰς τὸ Μέρος Γ' δι' ἀριθμὸν παραλλαγῶν 52 μὲ φυλοκρίνησιν ὑπὸ τὰς ποικιλίας ἐκδοχῶν 11 μοτίβων. Οὕτω συντελεῖται ἡ ἀνάλυσις καὶ τῶν 377 παραλλαγῶν.

Ἀποτελεῖ θετικὸν στοιχεῖον κρίσεως ἡ ἐπιμελὴς προσπάθεια πρὸς συγκέντρωσιν τῆς ὁλότητος τοῦ ὑπάρχοντος ὕλικου καθὼς καὶ ἡ ἀψογὸς ἐπεξεργασία του. Τὰ συμπεράσματα τοῦ συγγραφέως συγκεντρούμενα εἰς τὰς σελ. 129-132 εἶναι τέσσαρα. Εἰς τὸ Ι διασαφῶνται αἱ κατηγορίαι 300, 301 Α καὶ 301 Β μὲ ἀνάλυσιν ἑκάστης καὶ ἐνδείξεις ἐνδεχομένων συμφωρμῶν. Ἐδῶ ὁ Α. καίτοι τονίζει ὅτι ἡ μορφή τοῦ δράκοντος εἶναι ἀσαφῆς προτείνει νὰ εἰσαχθῇ παραλλήλως πρὸς τὸ *δρακοντοκτόνος* καὶ ὁ δρος *δρακοκτόνος*, ἐκεῖ ὅπου ὁ δράκων ἐμφανίζεται ἀνθρωπόμορφος. Θεωρῶ ἄστοχον τὴν πρότασιν δημιουργίας νέου δρου διότι ἡ ἀσάφεια τοῦ «δράκων» δὲν βελτιοῦται διὰ τοῦ ἐπίσης ἀσαφοῦς καὶ ἀκαθορίστου *δράκος* ὑπὸ τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς ἐννοεῖ τὸν δράκοντα.

Ἡ ἀσάφεια αὐτὴ εἶναι παναρχαία, ἂν κρίνη τις ἀπὸ τὸν ἀνάλογον δρον *Κέρβερος*, ὅφ' ὃν ἐννοεῖται ὅτε μὲν κύων, ὅτε δὲ *ῥφίς* κατὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Ἑκαταίου (πρβλ. Hugues Thiry, «Πλάτων» 26 (1974) σελ. 40 ἐξ.). II. Ὅτι ἡ ἐξέλιξις εἰς τοὺς τρεῖς τύπους τῶν παραλλαγῶν ὀφείλεται πέρα τῶν συμφυρμῶν εἰς τὰς τάσεις 1) νὰ διατηρηθῇ ἡ ἀρχικὴ μορφή καὶ 2) τὰς τάσεις πρὸς μεταβολήν, μὲ ἐγκατάλειψιν στοιχείων θεωρουμένων ὡς ἀρχαϊκῶν, μυθικῶν ἢ μαγικῶν. Διαπιστοῦνται καὶ μορφή συμφυρμοῦ νεωτερικῆ, ἐπεσημάνθη δὲ καὶ μορφή ἑλληνικοῦ «οἰκοτύπου» μὲ νέον θέμα.

III. Εἰς τὴν διαδικασίαν τῶν ἀνωτέρω μεταβολῶν ὁ Α. βλέπει κάποιαν νομοτέλειαν ὀδηγοῦσαν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ παραμῦθια δὲν ἀπηρεάζονται ἀνωθεν ἐκ τῆς τεχνικῆς λογοτεχνίας ἀλλὰ ἐγεννήθησαν ἐκ καθαρᾶς λαϊκῆς προελεύσεως, πρᾶγμα ποὺ κατὰ τὴν γνώμην του ἐπιβεβαιώνουν αἱ ἑλληνικαὶ παραλλαγαί. Διερωτᾶται κανεῖς: Κανένα ἑλληνικὸ παραμῦθι δὲν ἔχει στοιχεῖα καὶ μοτίβα ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, τὴν Ἑλλην. πνευματικὴν παράδοσιν, τὴν Ὀρθησκείαν καὶ τὰς διηγήσεις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου;

IV. Ὁ Α. διαπιστώνει ὅτι τὸ ΝΕ ὕλικόν τῶν παραλλαγῶν, ἀγνοηθὲν ὑπὸ τῶν ξένων ἐρευνητῶν, διασῶζει περιεχόμενον πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀρχικὴν μορφήν. Αἱ παραλλαγαὶ λ.χ. τοῦ τύπου 300 δὲν περιέχουν τὸ μοτίβο τῶν κυνῶν, ἐνῶ ἔχει τὸ οἰκεῖον πρὸς τὸν Ἑλλην. χώρον μοτίβο τοῦ ψειρίσματος, καταδεικνυομένου ἔτσι, ὅτι εὐρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀρχικὴν μορφήν.

Θεωρῶ τὴν εὐσυνείδητον καὶ ἐπιμελῆ μελέτην τοῦ Ἀλεξιάδου ὡς ἀξιόλογον προσφορὰν πρὸς τὴν Λαογραφικὴν Ἐπιστήμην καὶ θὰ ἠυχόμην εἰς προσεχῆ του μελέτην νὰ ἐξετάσῃ τὰς ἑλληνικὰς παραλλαγὰς ἐν συναρτήσει πρὸς τὰς τῶν γειτονικῶν μας χωρῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ προκύψουν διαφωτιστικὰ συμπεράσματα.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

Alexander Ničev, La Catharsis tragique d'Aristote, Université de Sofia, 1982, σελ. 175.

Ὁ καθηγητὴς Νίτσεβ εἶναι γνωστὸς εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ἐκ παλαιότερου δημοσιεύματός του εἰς τὸ περιοδικόν μας, τόμ. ΚΗ/1976 σελ. 302-306 ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πίνακος τῶν δωρηθέντων εἰς τὴν βιβλιοθήκην μας βιβλίων του, τόμ. ΚΖ/1975 δεκάδων ἔργων καὶ μεταφράσεων καὶ σχολίων του εἰς κλασσικοὺς συγγραφεῖς καὶ ἰδίως Ἑλληνας, διὰ τῶν ὁποίων ἐσκόρπισε πολῦτιμον φωτισμὸν εἰς τοὺς πολίτας τοῦ ἔθνους του. Πρόκειται περὶ σοφοῦ Ἑλληνιστοῦ, γνώστου εἰς βάθος καὶ πλάτος τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματείας.

Ὁ Νίτσεβ μὲ τὸ θέμα τῆς καθάρσεως τῆς τραγωδίας, τοῦ διατυπωμένου εἰς τὸν περίφημον ὀρισμὸν τῆς τραγωδίας εἰς τὴν Ποιητικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀσχολεῖται διὰ δημοσιευμάτων του ἀπὸ τριακονταετίας. Τὴν προσοχὴν δμως εἰς διεθνή κλίμακα τῶν φιλολόγων προεκάλεσεν, ἀφ' ἧς ἐδημοσίευσεν γαλλιστὶ τὸ ἔργον του «L'Enigme de La Catharsis tragique dans Aristote» (Sofia 1970), διὰ τὸ ὁποῖον ἐγράφησαν δεκάδες κριτικά.

Τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον στηρίζεται μὲν κυρίως εἰς τὰς ἀπόψεις ἐκείνου, ἀποτελεῖ